

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ยอมรับว่า หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการศึกษาทุกระดับ นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาไปจนถึงชั้นมหาวิทยาลัย และการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนามีสถิติผู้ไม่รู้หนังสือสูง จากสถิติการสำรวจสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๔๕๐ มีประชาชนที่มีอายุ ๑๐ ปีขึ้นไป ๑๒,๓๒๗,๓๘๖ คน เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ๕,๗๐๕,๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๓^๑ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งหลังสุดพบว่า มีประชาชนที่มีอายุ ๑๐ ปีขึ้นไป ๑๘,๐๒๖,๔๐๔ คน เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ๕,๒๗๐,๐๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๒ พลเมืองที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป มี ๑๔,๕๓๘,๒๐๒ คน เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ๔,๘๒๘,๘๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๓^๒ สถิติการไม่รู้หนังสือของประชาชนลดลงแต่ก็ยังนับว่ามีประชาชนที่ไม่รู้หนังสือคิดเป็นร้อยละสูงมาก ทั้งนี้ ประชาชนส่วนมากที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ไม่มีโอกาสและสถานที่ที่จะศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาเหล่านั้นไม่สามารถจะอ่านและเขียนหนังสือได้แตกฉาน

หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลคือการช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถ ในอันที่จะประกอบอาชีพเพื่อความอยู่ดีกินดี ดังนั้นกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ริเริ่มจัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๒ เพื่อให้ประชาชนทุกอาชีพที่ต้องการทราบ ความรู้ใหม่ ๆ เข้าใจห้องสมุดได้ตามความสนใจของแต่ละคน เพื่อนำมาปรับปรุงงานอาชีพ และยกระดับชีวิตส่วนตัวให้สูงขึ้น นอกจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว เทศบาลนครกรุงเทพฯ

---

^๑ กรมมหาดไทย, กระทรวงมหาดไทย การสำรวจสำมะโนครัวทั่วราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช ๒๔๕๐ ประชากร เดิม ๔ การศึกษา (พระนกร, ๒๔๕๖), หน้า ๒

^๒ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๓ ทั่วราชอาณาจักร (พระนกร, ๒๕๐๕), หน้า ๒๐

เทศบาลนครธนบุรี ได้มีนโยบายจัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นเพื่อเปิดบริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาล กองการฝึก กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ได้พิจารณาจัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นโครงการที่จัดให้มีในเขตปฏิบัติการของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ของ กรป.กลาง ในท้องถิ่นทุรกันดารและห่างไกลเมืองหลวง ซึ่งเป็นเขตที่ง่ายต่อการแทรกแซงของพวกก่อการร้าย โครงการห้องสมุดประชาชนของ กรป.กลาง จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์โดยการให้ความรู้แก่ประชาชน ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดโครงการห้องสมุดพัฒนาชนบทขึ้น เป็นโครงการที่จะจัดหนังสือหมุนเวียนส่งไปยังเขตพัฒนาชุมชนตามที่กำหนดไว้ในโครงการ

นับแต่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งห้องสมุดประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๓๐ ปี กิจกรรมห้องสมุดประชาชนยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ยิ่งถ้าหลังจากห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ขณะนี้ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาถึงสภาพของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย การประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดกิจกรรมห้องสมุดประชาชน ตลอดจนอุปสรรคที่ทำให้กิจกรรมห้องสมุดประชาชนไม่เจริญก้าวหน้า จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ควรศึกษาอย่างยิ่ง เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์

ความมุ่งหมายของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัญหาของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย" เพื่อต้องการทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย ตลอดจนประวัติ พัฒนาการ การจัดตั้ง การบริหารงาน และการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เทศบาลนครกรุงเทพ, เทศบาลนครธนบุรี, กองการฝึก กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง), และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงสภาพทั่ว ๆ ไปของห้องสมุดประชาชน ได้แก่อาคารห้องสมุด หนังสือและวัสดุ การอ่าน บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด งบประมาณและรายได้ของสมุด งานเทคนิคของห้องสมุด

ตลอดจนบริการของห้องสมุด และได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการจัดและดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อีก

ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาเฉพาะห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยที่ดำเนินงานโดยกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เทศบาลนครกรุงเทพ เทศบาลนครธนบุรี กองการฝึก กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ไม่ครอบคลุมถึงห้องสมุดของด้านนักข่าวสารและของสมาคมต่างประเทศ เช่น ห้องสมุดของสมาคมนักเรียนเกาอเมริกา (AUA Language Center Library) ห้องสมุดของ British Council และห้องสมุดเสี้ยก้าบำรุง โคแกห้องสมุดนิลสัน เฮยส์ (Neilson Hays Library) ถึงแม้ห้องสมุดเหล่านี้จะนับเป็นห้องสมุดประชาชน เพราะเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าใช้และขอยืมหนังสือได้ แต่ก็จัดดำเนินงานโดยหน่วยงานของต่างประเทศ อาจจะมีปัญหาและอุปสรรคไม่เหมือนกับห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังไม่รวมถึงหอสมุดแห่งชาติด้วย แมวบางประเทศหอสมุดแห่งชาติทำหน้าที่คล้ายเป็นห้องสมุดประชาชน แต่หอสมุดแห่งชาติของประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าศึกษาได้ก็ตาม แต่ไม่อนุญาตให้ขอยืมหนังสือ จึงจัดเป็นห้องสมุดค้นคว้าวิจัย (Research Library) ชนิดต่าง ๆ จะครอบคลุมตั้งแต่เริ่มจัดตั้งห้องสมุดประชาชน จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ เท่านั้น

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

๑. ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
๒. ออกแบบสอบถาม ก่อนออกแบบสอบถามได้ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของห้องสมุดประชาชนจากวารสารการศึกษาผู้ใหญ่ รายงานประจำปีของกองการศึกษาผู้ใหญ่

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แบบรายงานผลการดำเนินงานห้องสมุดประจำปีงบประมาณ ของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังได้สอบถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน คำถามในแบบสอบถามมี ๓๕ ข้อ มีทั้งแบบเลือกตอบจากหลายคำตอบ (Multiple choice หรือ Check list) และแบบแสดงความคิดเห็น (open end questions) ทั้งนี้เพื่อต้องการข้อมูลที่อยู่ในวงจำกัดตามที่ให้เลือกตอบ และข้อมูลอื่น ๆ ในเชิงแสดงความคิดเห็น (รายละเอียดของแบบสอบถามดูเพิ่มเติมในภาคผนวก)

หลังจากออกแบบสอบถามแล้ว ได้ขอความช่วยเหลือจากหัวหน้ากองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในสังกัดทั่วประเทศ

๓. ได้สัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้

- บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครกรุงเทพ
- บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนเทศบาลนครธนบุรี
- พลตรี ไพฑูริย์ ขจรพันธ์ หัวหน้ากองการฝึก ทร. กวดง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการห้องสมุดประชาชนของ ทร. กวดง
- นายจางค์ มฤตจินดา เจ้าหน้าที่แผนกสันตนาการ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการตู้สมุดเคลื่อนที่ของกรมพัฒนาชุมชน

๔. เดินทางไปศึกษาสภาพห้องสมุดประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน หนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น ชุมพร สงขลา ปราชินบุรี อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ตพระบุรี นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สมุทรปราการ ธนบุรี นนทบุรี และพระนครศรีอยุธยา

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

๑. จำนวนแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์

รายการ	ห้องสมุดจังหวัด		ห้องสมุดอำเภอ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์	๖๖	๘๖.๘๖	๑๕๗	๙๔.๘๖	๒๒๓	๙๘.๗๒
แบบสอบถามที่ตอบว่าเลิกกิจการแล้ว	-	-	๘	๓.๐๕	๘	๓.๕๐
แบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืน	๕	๗.๐๘	๕๘	๓๕.๐๙	๖๓	๒๘.๗๘
รวม	๗๑	๑๐๐.๐๐	๒๒๓	๑๐๐.๐๐	๓๖๔	๑๐๐.๐๐

นำแบบสอบถามจำนวน ๒๒๓ มาทำตาราง (tabulation) และแจกแจงความถี่ (frequency of distribution) โดยแยกออกเป็นห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัดจำนวน ๖๖ แห่ง และห้องสมุดประชาชนระดับอำเภอจำนวน ๑๕๗ แห่ง

๒. คำนวณร้อยละ (percentage) ของข้อมูลทั้งหมด

๓. ข้อมูลดิบบางประเภทที่ต้องการทราบค่าเฉลี่ยได้แก่จำนวนหนังสือ จำนวนวารสาร จำนวนผู้ใช้ เป็นต้น ได้หาค่าเฉลี่ย (mean) จากสูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{\sum f}$$

$\bar{x}$ คือค่าเฉลี่ย

$\sum fx$ คือผลรวมของข้อมูลแต่ละชนิดที่ต้องการหา

$\sum f$ คือจำนวนห้องสมุดประชาชนแต่ละประเภท

๘. การนำเสนอข้อมูล (Presentation of data) ได้นำเสนอข้อมูล ๒ แบบ คือแบบบทความกึ่งตาราง (Semi tabular presentation) และแบบกราฟ (Graphic presentation)

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้จะมีประโยชน์ต่อพัฒนาการของสังคมประชาชนในประเทศไทยในอนาคต โดยราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา เทศบาลนคร กรุงเทพฯ เทศบาลนครธนบุรี กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สามารถจะทราบถึงขอบพร้อมของของสังคมประชาชน และอุปสรรคของการดำเนินงานของสังคมประชาชนจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาคนควาจากข้อเสนอแนะ วิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดและดำเนินงานของสังคมประชาชนที่ประสบผลสำเร็จแล้วจากต่างประเทศ จะเป็นแนวทางสำหรับให้หน่วยราชการเหล่านั้นได้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้จากมาตรฐานของสังคมประชาชนในต่างประเทศที่ได้ศึกษา จะใช้เป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงมาตรฐานของสังคมประชาชนในประเทศไทยต่อไป เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและท้องถิ่นต่อไปด้วย

การสำรวจรายงานอันที่เกี่ยวข้อง

ได้เคยมีการศึกษาเกี่ยวกับของสังคมประชาชนมาบ้างแล้ว แต่ได้ศึกษาพร้อมกับเรื่องอื่น ๆ และศึกษาเฉพาะของสังคมประชาชนที่สังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้ศึกษาถึงของสังคมประชาชนในทุกสังกัด บุคคลที่เกี่ยวข้องถึงของสังคมประชาชนคือ

ดร. ฟรานเซส แลนเดอร์ สเปน (Frances Lander Spain) ได้ทำการสำรวจห้องสมุด และเขียนบทความชื่อ "Some notes on libraries in Thailand"^m เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ในวารสาร Library Quarterly โดยกล่าวถึงห้องสมุดทุกประเภท เฉพาะที่เกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนนั้นได้กล่าวถึงสภาพทั่ว ๆ ไป ในตอนท้ายสุดได้สรุปถึงความต้องการของห้องสมุดในประเทศไทย ๕ ประการคือ ความคิดใหม่ ๆ ในเรื่องการจัดบริการ งบประมาณ หนังสือและวัสดุ การจัดดำเนินงานห้องสมุด และการฝึกอบรมวิชาชีพให้มีความรู้ทางวิชาบรรณารักษศาสตร์

นอกจากนั้น พ.ศ. ๒๕๐๔ ดร. สเปน ยังได้รายงานถึงพัฒนาการของห้องสมุดในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๕๐๔ ไว้ใน Some Notes on Library Development in Thailand 1951-1965ⁿ ว่าเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก โดยเฉพาะขยายบริการเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาอื่น ๆ อีกมาก เช่นงบประมาณน้อย หนังสือไม่เพียงพอ เป็นต้น เฉพาะที่เกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนนั้นพบว่า ยังไม่ก้าวหน้ามากเหมือนกับห้องสมุดประเภทอื่นสภาพทั่ว ๆ ไปดีขึ้นกว่าเดิม

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ มอร์ริส เอ. เกลเฟนด์ (Morris A. Gelfand) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับห้องสมุดในประเทศไทย ได้เขียนรายงานชื่อ The National Library,

---

^m Frances Lander Spain, "Some notes on libraries in Thailand," Library Quarterly, 22 (July, 1952), 252-262.

ⁿ Frances Lander Spain. Some Notes on Library Development in Thailand, 1951-1965 (Bangkok: Dept. of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 1965)(Library Science Paper, No. 2), 28 pp.

and Library Development and Training in Thailand^๕ ในตอนที่ ๒ กล่าวถึง
 หงสมุดประชาชนพร้อมตารางแสดงจำนวนหนังสือ จำนวนห้องสมุด จำนวนผู้ใช้ ค่าใช้
 จ่ายของห้องสมุดระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๐๕ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะไว้ ๔ ประการคือ
 ประการแรกควรจัดหาหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัยและที่อยู่ในความสนใจของประชาชนให้มาก
 ขึ้น ประการที่ ๒ ควรจัดตั้งห้องสมุดประชาชนตัวอย่างขึ้นในกรุงเทพฯ ให้จัดบริการอย่างดี
 เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ประการที่ ๓ กระทรวงศึกษาธิการ
 ควรจะหาทางกระตุ้นให้บรรณารักษ์ปรับปรุงตัวเองและบริการต่าง ๆ ประการสุดท้าย กระ
 ตุ้นให้ประชาชนในชนบทสนใจการอ่านและใช้ห้องสมุดกันมากขึ้น และให้มีส่วนร่วมในการช่วย
 กำจุนห้องสมุดประชาชนด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ แม่นมาส ชาวลิต ได้สำรวจเกี่ยวกับวัสดุเพื่อการอ่านในประเทศไทย
 ไทย เสนอต่อองค์การยูเนสโก มีชื่อว่า Survey Report on Reading Materials in
 Thailand^๖ โดยได้สำรวจเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือ ตลอดจนความสามารถใน
 การอ่านของประชาชน และในตอนสุดท้ายได้กล่าวถึงห้องสมุดประชาชนว่า เนื่องจากขาด
 บรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ จึงไม่สามารถจะช่วยเหลือส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัย
 รักการอ่านได้อย่างเต็มที่

นอกจากนั้น แม่นมาส ชาวลิต ยังได้สำรวจเกี่ยวกับการเตรียมการผลิตและการ

---

^๕ Morris A. Gelfand. The National Library, and Library
 Development and Training in Thailand. Draft report to the Unesco
 Programme of Participation in the Activities of Member States.
 (Bangkok: Unesco, 1962), 66 pp. (Mimeographed)

^๖ Maenmas Chavalit, Survey Report on Reading Materials in
 Thailand (Bangkok: Dept. of Educational Techniques, Ministry of
 Education, 1966), 22 pp.

แผนแพรววรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๕๐๖ และได้นำเสนอรายงานเรื่อง Survey of Preparation, Production and Distribution of Literature for Children and Juveniles in Thailand^{๓)} พบว่า หอสมุดประชาชนส่วนมากไม่ได้ให้บริการยืมแก่ประชาชน เนื่องจาก (๑) จำนวนหนังสือมีจำกัด และ (๒) เกรงว่าผู้ใช้จะไม่ส่งหนังสือคืนแก่หอสมุด

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ สแตนลีย์ เอ. บาร์เน็ตต์ (Stanley A. Barnett) และคณะ ได้สำรวจเรื่อง Developmental Book Activities and Needs in Thailand^{๔)} ใช้เวลาสำรวจระหว่าง ๒๕ มกราคม ถึง ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐ ในเรื่องหนังสือและวัสดุทางด้านการศึกษา หนังสือที่ใช้ในหอสมุดทุกประเภท ในบทที่เกี่ยวกับเรื่องหอสมุดและพัฒนาการหอสมุดนั้นได้กล่าวถึงสภาพหอสมุดทุกประเภท เฉพาะหอสมุดประชาชนกล่าวถึงจำนวนหอสมุด จำนวนบรรณารักษ์ จำนวนหนังสือ จำนวนผู้ใช้หอสมุด และงบประมาณ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า ในอนาคตหอสมุดประชาชนควรจะให้บริการแก่โรงเรียนในท้องถิ่น หอสมุดต่าง ๆ ควรจะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีการยืมระหว่างหอสมุดให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเสนอว่าจังหวัดและอำเภอควรจะมีควมรับผิดชอบในการจัดบริการหอสมุดประชาชนให้มากขึ้นด้วย

---

^{๓)} Maenmas Chavalit, Survey of Preparation, Production and Distribution of Literature for Children and Juveniles in Thailand (Bangkok: Dept. of Educational Techniques, Ministry of Education, 1966), 16 pp.

^{๔)} Stanley A. Barnett and Others, Developmental Book Activities and Needs in Thailand. Agency for International Development, Contract No. AID/CSD-1162 (New York: Wolf Management Services, 1967), 166 pp.

ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เดวิด เกเซอร์ (David Kaser), ซี. วอลเตอร์ สโตน (C. Walter Stone) และเซซิล เค. ไบรด์ (Cecil K. Byrd) ได้ศึกษาถึงพัฒนาการของห้องสมุดในประเทศทางแถบเอเชีย ๘ ประเทศ ได้แก่ประเทศเกาหลี ฟิลิปปินส์ จีนชาติ เวียดนาม ลาว ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย และสิงคโปร์ เพื่อทราบถึงสภาพการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับห้องสมุดทุกประเภท ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการห้องสมุด ได้เสนอผลงานเรื่อง Library Development in Eight Asian Countries^๔ สำหรับบทความที่เกี่ยวกับประเทศไทยนั้น ได้กล่าวถึงพัฒนาการห้องสมุดทุกประเภท เฉพาะห้องสมุดประชาชนพบว่าเจริญก้าวหน้าขึ้น แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ คือ พ.ศ. ๒๕๑๑ ห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศได้รับงบประมาณเพียง ๓๘๐,๐๐๐ บาท ขาดบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ มีบรรณารักษ์เพียง ๑๓๑ คน ที่ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา นอกนั้นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการอื่นมาทำงานแทน และบรรณารักษ์มีฐานะเป็นเพียงข้าราชการชั้นเจ้าตัว สำหรับปัญหาเกี่ยวกับอาคารห้องสมุดและที่ดินนั้น เป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากห้องสมุดประชาชนส่วนมากตั้งอยู่ในสถานที่ราชการหรือเป็นส่วนหนึ่งในอาคารของหน่วยราชการอื่น ๆ ทำให้ประชาชนไม่กล้าเข้าไปใช้ห้องสมุด ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีศูนย์กลางห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนมากเป็นครู นักเรียน และข้าราชการอื่น ๆ ประชาชนทั่วไปมีน้อย นอกจากผู้เขียนได้กล่าวถึงห้องสมุดประชาชนแล้วกล่าวถึงแพ่งแสนไว้โดยละเอียด ผู้เขียนมิได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนแต่อย่างใด นอกจากตั้งความหวังไว้ว่าต่อไปห้องสมุดประชาชนควรจะได้รับเงินงบประมาณเพิ่มขึ้น กฎ ก.พ. เกี่ยวกับการบรรจุและแต่งตั้งบรรณารักษ์ควรจะได้รับกาแก้ไข หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ควรจะตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น ควรจะมีความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน และ

---

^๔ David Kaser, C. Walter Stone, and Cecil K. Byrd, Library Development in Eight Asian Countries (Metuchen, N.J.: Scarecrow, 1969), 243 pp.

ห้องสมุดระดับมหาวิทยาลัย โดยมีหน่วยกลางประสานงานในคำนำให้บริการ นอกจากนี้ห้องสมุดประชาชนจังหวัดควรจะได้รับการปรับปรุงเพื่อเป็นศูนย์กลางของห้องสมุดอำเภอ ห้องสมุดตำบลต่อไปด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๒ หลุยส์ เอช. คุน (Louis H. Kuhn) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุเพื่อการอ่านใน ๖ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้เสนอบทความชื่อ Reading Materials and Printing Facilities in Six Northeast Changwads^{๑๐} เพื่อเสนอต่อองค์การยูนิเซฟ จังหวัดที่ได้รับการศึกษาคือ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และอุดรธานี การสำรวจเริ่มเมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ถึง ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๒ พบว่าห้องสมุดประชาชนใน ๖ จังหวัดส่วนมากอยู่ใกล้โรงเรียนและสถานที่ราชการ มีผู้ใช้เฉลี่ยวันละ ๓๐ คน เปิดให้บริการ ๖ วัน เวลา ๘.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. มีหนังสือระหว่าง ๑,๐๐๐-๕,๐๐๐ เล่ม และเป็นภาษาไทยเป็นส่วนมาก หนังสือภาษาอังกฤษมีบ้างไม่มากนัก ได้รับเงินอุดหนุนแห่งละระหว่าง ๒,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาทต่อปี ให้บริการอ่านและยืมเท่านั้น ผู้เขียนมิได้ขอเสนอแนะไว้แต่ประการใด

---

^{๑๐} Louis H. Kuhn, Reading Materials and Printing Facilities in Six Northeast Changwads. Research and Evaluation Division USOM/Thailand (Mimeograph), 49 pp.